

NAGOT OM BLÅHAKENS RUGGNING

JAN SONDELL

Blåhaken har det senaste decenniet varit föremål för intensiv ringmärkning på flera rastlokaler, främst längs ostkusten, med syfte att få klarhet i var arten övervintrar. Även häckningsbiologiska studier har skett, främst i Ammar-näs. Fortfarande är ruggningsundersökningar ovanliga i Sverige. Mot bakgrund av blåhakestudierna i landet kan det kanske vara av intresse att redogöra för några oväntade registreringar av blåhakens ruggning som skett i Kvismaren. Kanske kan det stimulera andra med bättre geografiska förutsättningar att räta ut frågetecknen.

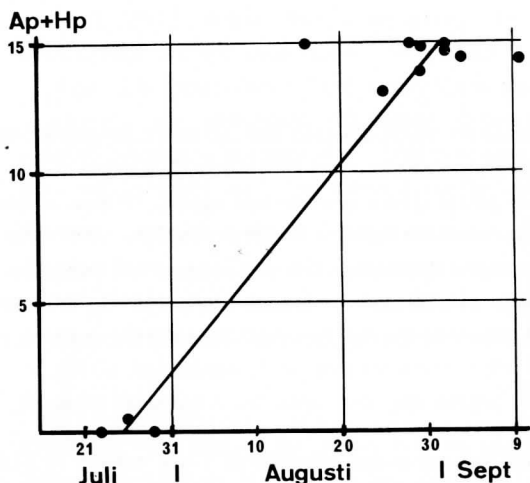
Material

Elva års ruggningsstudier vid Kvismaren har resulterat i att totalt 12 blåhakar kunnat ruggningsundersökas åren 1973 (2 st), 1977 (2), 1978 (1), 1979 (2), 1981 (2) och 1983 (3). Fåglarna har fångats relativt jämnt utspridda på olika märkplatser inklusive Ässön. Tre blåhakar är från perioden 23-29 juli och övriga från 16 augusti - 10 september. De tre julifåglarna (1 st 1978 och 2 st 1983) har just startat att rugga medan de övriga höll på att avsluta fjäderbytet. I figur 1 redovisas sambandet mellan antalet nyutvuxna vingpennor och tidpunkten för ruggningsbeskrivningen. (Se Sondell (1977) för närmare detaljer beträffande fältarbete och bearbetning av Kvismarens ruggningsmaterial.)

De tre som nyss startat handpennerruggningen saknade dessutom 2-9 stjärtpennor, många stora armtäckare och i ett fall också mellersta tertialen. De måste sannolikt stanna och fullfölja fjäderbytet på lokalen. Med ledning av de 12 fåglarna kan en ruggningsperiod på i genomsnitt 37,5 dagar beräknas för fullständigt byte av hand- och armpennor. Medeldatum för ruggningsstart blir 24 juli. Den tidigaste fågeln bör ha startat ruggningen 10 juli och den senaste 5 augusti.

Diskussion

Enligt Haukioja (1971) är blåhakens ruggningsperiod 40-45 dagar. Den ruggningsperiod som räknats fram på grundval av fåglarna i Kvismaren kan mycket väl vara för kort då troligen varken de tidiga eller sena fåglarna är representativa för populationens flertal. Inget talar annars mot att blåhaken bör ha en mycket snabb ruggning likt flera andra fjällhäckande arter.

Figur 1. Samband mellan antalet nyutvuxna vingpennor (Ap+Hp) och tidpunkten för ruggningsbeskrivningen av blåhakar i Kvismaren. Den rätta regressionslinje som bäst beskriver sambandet har också ritats in i diagrammet. Foto Christer Klingberg/Pro Natura.

Vad som förvånar i detta lilla ruggningsmaterial är att tre blåhakar flyttat till Närke för att rugga. En intressant fråga är vilken ruggningsstrategi blåhaken egentligen har. Sker ruggningen i häckningsområdet eller flyttar fåglarna normalt till lägre nivåer i skogslandet för att rugga? I så fall skulle uppträdandet i Närke vara ett slags förlängd ruggningsflyttning, kanske till följd av dåligt väder. De tre blåhakarna (1 hona och 2 hanar) kan dessutom ha varit försenade i häckningen.

Någon normal företeelse att arten ruggar i Kvismaren är det inte. Det finns betydligt fler gamla fåglar rastande i månadsskiftet augusti-september än i slutet av juli och början av augusti. Men kanske kan vanan att lämna häckningsområdet vara mer utbredd än vad som är känt. Är det också normalt att en del blåhakar ruggar på rastplatserna längs Sveriges ostkust?

Referenser

- Haukioja, E. 1971. Flightlessness in some moulting passerines in Northern Europe. *Ornis Fennica* 48:101-114.
- Sondell, J. 1977. Sävsparvens (*Emberiza schoeniclus*) ruggning i Kvismaren. *Vår Fågelvärld* 36:174-184.